

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research) เพื่อศึกษากระบวนการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีมของผู้บริหารการพยาบาลในโรงพยาบาลที่ผ่านการรับรองคุณภาพโรงพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข ในภาคใต้ โดยมีขั้นตอนวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารการพยาบาลทุกระดับ ที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลศูนย์ โรงพยาบาลทั่วไป โรงพยาบาลชุมชน สังกัดกระทรวงสาธารณสุขในภาคใต้ ที่ผ่านการรับรองคุณภาพโรงพยาบาล ประกอบด้วยโรงพยาบาลศูนย์ 2 แห่ง คือ โรงพยาบาลหาดใหญ่ โรงพยาบาลยะลา โรงพยาบาลทั่วไป 3 แห่ง คือ โรงพยาบาลกระบี่ โรงพยาบาลสงขลา โรงพยาบาลสุไหง – โกลก และโรงพยาบาลชุมชน 2 แห่ง คือ โรงพยาบาลหลังสวน โรงพยาบาลละงู รวมจำนวนประชากรพยาบาลทั้งสิ้น 196 คน (จากการสำรวจของผู้วิจัย ณ วันที่ 1 กรกฎาคม 2547)

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็น ผู้บริหารการพยาบาลที่มีประสบการณ์ปฏิบัติงานในตำแหน่งผู้บริหารการพยาบาลอย่างน้อย 1 ปี คือ หัวหน้ากลุ่มการพยาบาล ผู้ชำนาญการพยาบาล หัวหน้าหอผู้ป่วย หัวหน้างาน การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง ใช้การคำนวณขนาดตัวอย่างของเคิร์ก (Kirk, 1995) ซึ่งใช้ตัวอย่างอย่างน้อย 80 รายขึ้นไป เพื่อให้การกระจายของข้อมูลเป็นไปตามโค้งปกติ โดยการวิจัยครั้งนี้ใช้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง 98 คน ซึ่งเท่ากับร้อยละ 50 ของจำนวนประชากรใช้วิธีการสุ่มแบบง่าย (simple random sampling) โดยทำฉลากรายชื่อผู้บริหารการพยาบาลในแต่ละโรงพยาบาล และนำมาจับฉลากแบบไม่แทนที่ โดยแต่ละโรงพยาบาลจับฉลากมาครั้งหนึ่ง ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 98 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ใช้แบบสอบถามและแบบแสดงความคิดเห็น เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยได้จัดทำแบบสอบถามจากแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยต่างๆที่สอดคล้องกับการกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีมของผู้บริหารการพยาบาล โดยมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือดังนี้

1. การศึกษาเอกสาร หนังสือ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ กระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน เป็นทีม และปัญหาอุปสรรคในกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม ซึ่งผู้วิจัยได้พบว่า กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีมมีกระบวนการเรียนรู้ 4 ระยะ คือ ระยะการสะท้อนข้อมูลกลับ ระยะการสร้างความเข้าใจร่วมกัน ระยะวางแผนร่วมกัน ระยะการปฏิบัติร่วมกัน โดยใช้ทักษะการเสวนา และการอภิปรายเป็นเครื่องมือสำคัญและพบว่าในฐานะที่เป็นผู้บริหาร บทบาทที่สำคัญ 2 บทบาทในการพัฒนาให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีมในหน่วยงาน คือ บทบาทของการเป็นผู้อำนวยการความสะดวก (facillitator) และบทบาทในการเป็นสมาชิกของทีม

2. การกำหนดโครงร่างแนวคำถาม ในเรื่องของกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีมและปัญหาอุปสรรคในกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม

3. การเขียนข้อคำถามให้ครบถ้วนตามประเด็นเนื้อหา โดยเบื้องต้นตรวจสอบด้วยตนเอง ต่อจากนั้นนำไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา และนำมาปรับปรุงแก้ไขอีกครั้งตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

4. ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือก่อนนำไปใช้จริง โดยการหาค่าความตรงของเนื้อหาและความเที่ยง

5. แก้ไขปรับปรุงและจัดทำเครื่องมือฉบับสมบูรณ์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามมี 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีมของผู้บริหารการพยาบาล และตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปัญหาอุปสรรคในกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีมของผู้บริหารการพยาบาล ดังนี้คือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้บริหารการพยาบาลเป็นลักษณะให้เลือกตอบและเติมคำจำนวน 8 ข้อ ประกอบด้วย คำถาม อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน ระดับของโรงพยาบาล สถานที่ที่ปฏิบัติงาน (ภาคผนวก ก)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันเป็นที่มาของผู้บริหารการพยาบาล สร้างขึ้นโดยใช้กรอบแนวคิดของเซ็งกี (Senge,1990) เป็นคำถามแบบปลายปิด จำนวน 62 ข้อ (ภาคผนวก ก) คือ

ลักษณะแบบสอบถามส่วนที่ 2 มีลักษณะเป็นแบบ มาตรฐานค่า (rating scale)

4 ระดับ โดยกำหนดความหมายในการให้คะแนนความถี่ในการปฏิบัติ ดังนี้คือ

4 = ปฏิบัติมากที่สุด

3 = ปฏิบัติปานกลาง

2 = ปฏิบัติน้อย

1 = ไม่ปฏิบัติเลย

คะแนนรวมต่ำสุด - สูงสุด มีค่าเท่ากับ 62 - 248

ตอนที่ 3. แบบสอบถามปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันเป็นที่มาของผู้บริหารการพยาบาล โดยผู้วิจัยได้สร้างขึ้น ซึ่งใช้กรอบแนวคิดของเซ็งกี (Senge,1990) เป็นแบบสอบถามแบบปลายปิดจำนวน 10 ข้อและมีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด 3 ข้อ

ลักษณะแบบสอบถามส่วนที่ 3 มีลักษณะเป็นแบบ มาตรฐานค่า (rating scale)

4 ระดับ โดยกำหนดความหมายในการให้คะแนนความถี่ในการปฏิบัติ ดังนี้คือ

4 = มีปัญหาอุปสรรคระดับสูง

3 = มีปัญหาอุปสรรคระดับปานกลาง

2 = มีปัญหาและอุปสรรคในระดับต่ำ

1 = ไม่มีปัญหาและอุปสรรค

ค่าระดับคะแนนต่ำสุด - สูงสุด มีค่าเท่ากับ 10 - 40

การแปลผลคะแนน

การแปลผลคะแนนการปฏิบัติการเรียนรู้ร่วมกันเป็นที่มาและปัญหาอุปสรรค โดยใช้คะแนนเฉลี่ยรายข้อ แบ่งเป็น 3 ระดับ ดังนี้

คะแนนเฉลี่ยรายข้อ	ระดับการปฏิบัติ/ระดับปัญหาอุปสรรค
1.00 – 2.00	ต่ำ
2.01 – 3.00	ปานกลาง
3.01 – 4.00	สูง

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

การหาความตรงของเนื้อหา

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยนำเครื่องมือดังกล่าว ไปมอบให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงของเนื้อหา ความถูกต้องเหมาะสมของภาษา ความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ความครอบคลุมของเนื้อหา เกณฑ์การให้คะแนน การแปลผล และความถูกต้องของการวัด ดังนี้ คือ อาจารย์ภาคิวิชาพยาบาลศาสตร์ 1 ท่าน ผู้ประสานงานศูนย์พัฒนาคุณภาพภาคใต้ 1 ท่าน และ หัวหน้าพยาบาลโรงพยาบาลตรัง 1 ท่าน หลังจากนั้นนำมาปรับปรุงแก้ไข และนำไปปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษาอีกครั้ง โดยใช้เกณฑ์จากการให้ข้อคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 3 ท่านในการพิจารณาแต่ละข้อดังนี้คือ ข้อที่ผู้ทรงคุณวุฒิเสนอแนะให้มีการปรับเปลี่ยนแก้ไขตั้งแต่ 2 ท่านขึ้นไป จะนำไปปรึกษากับผู้ทรงคุณวุฒิในการปรับแก้ไขใหม่ ดังนี้

ในตอนที่ 2 ของแบบสอบถามเดิมมีทั้งหมด 65 ข้อ ผู้ทรงคุณวุฒิเสนอแนะแก้ไขจำนวน 12 ข้อ คือ ข้อที่ 1,2,8,9,14,16,27,40,43,44,45,56 โดยมีประเด็นที่แก้ไขคือ การใช้คำที่ไม่ชัดเจน การตัดคำซ้ำซ้อนกัน การเรียบเรียงประโยคใหม่ เป็นต้น และเสนอให้ตัดออกจำนวน 3 ข้อคือ ข้อที่ 36, 56, 62 เนื่องจากเป็นข้อคำถามที่ซ้ำซ้อน ไม่ตรงประเด็น คงเหลือแบบสอบถาม 62 ข้อ และในส่วนที่ 3 ของแบบสอบถามด้านปัญหาและอุปสรรค เดิมมีแบบสอบถามทั้งหมด 12 ข้อ ผู้ทรงคุณวุฒิเสนอให้ตัดออก 2 ข้อ คือข้อที่ 76,77 เนื่องจากความหมายซ้ำซ้อนกัน คงเหลือ 10 ข้อ

การหาความเที่ยง

โดยผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (try out) กับผู้บริหารการพยาบาล ที่โรงพยาบาลศูนย์ยะลาจำนวน 15 คน ต่อมานำข้อมูลมาวิเคราะห์หาความเที่ยงของแบบสอบถามโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach' s alpha coefficient) ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS ได้ค่าสัมประสิทธิ์ของความเที่ยงของแบบสอบถามกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีมของผู้บริหารการพยาบาลในระยะทดลองใช้ เท่ากับ 0.97 และเมื่อเก็บข้อมูลจริงเท่ากับ 0.95 สำหรับค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงของ แบบสอบถามปัญหาและอุปสรรคของกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีมเมื่อนำไปทดลองใช้และเก็บข้อมูลจริง มีค่าเท่ากับ 0.75 ซึ่งสรุปได้ว่าแบบสอบถามนี้มีความน่าเชื่อถือและสามารถนำไปใช้ต่อไปได้ เนื่องจาก ค่าความเที่ยงที่ถือว่ายอมรับได้ มีค่าตั้งแต่ 0.7 ขึ้นไป (Polit & Hungler,1999; บุญใจ, 2547; เพชรน้อย, ศิริพร และ ทศนีย์, 2539)

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยทำหนังสือผ่านคณบดีคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ถึงผู้อำนวยการโรงพยาบาลของกลุ่มตัวอย่าง และสำเนาหนังสือถึงกลุ่มการพยาบาล เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์และขออนุญาตเก็บข้อมูล
2. ผู้วิจัยประสานงานกับผู้ช่วยวิจัยแต่ละโรงพยาบาลเพื่อที่จะเป็นผู้ช่วยวิจัยในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยอธิบายวัตถุประสงค์ วิธีการในการเก็บข้อมูลและอธิบายถึงคุณลักษณะของผู้ตอบแบบสอบถามว่าต้องเป็นพยาบาลวิชาชีพที่มีประสบการณ์ในการทำงานในตำแหน่งผู้บริหารการพยาบาลแต่ละแผนกมากกว่า 1 ปี ขึ้นไป หลังจากนั้นนำรายชื่อมาจัดฉากแบบไม่แทนที่
3. เมื่อได้รับอนุญาตให้เก็บข้อมูลได้ ผู้ช่วยวิจัยจะดำเนินการชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยและขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลแก่กลุ่มตัวอย่าง ในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการส่งแบบสอบถามด้วยตนเองให้กับผู้ช่วยผู้วิจัย
4. นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาตรวจสอบความสมบูรณ์ โดยแบบสอบถามที่ได้รับกลับจำนวน 90 ชุด (ร้อยละ 91.84) มีความสมบูรณ์ครบถ้วนถูกต้องจำนวน 82 ชุด ไม่สมบูรณ์จำนวน 8 ชุด

ปัญหาและอุปสรรคในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การหาผู้ช่วยผู้วิจัยในแต่ละโรงพยาบาล บางโรงพยาบาลเป็นไปด้วยความยากลำบากหากไม่มีบุคคลที่คุ้นเคยกันมา ปฏิบัติงานอยู่ในโรงพยาบาลนั้น
2. โรงพยาบาลบางแห่ง มีขั้นตอนในการพิจารณามาก ใช้เวลานาน ไม่มีเกณฑ์มาตรฐานในการพิจารณาในการอนุญาตให้เก็บข้อมูล
3. การเก็บข้อมูลในผู้บริหารต้องใช้เวลาจนถึง 2 เดือน เนื่องจากแต่ละท่านมักจะติดราชการและมีภาระงานมาก

การพิทักษ์สิทธิ

ในการศึกษารั้งนี้ผู้วิจัยได้ชี้แจงให้กลุ่มตัวอย่างทราบว่า การวิจัยในครั้งนี้เป็นการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างมีสิทธิ์ที่จะตอบแบบสอบถามหรือปฏิเสธการตอบแบบสอบถามโดยไม่ต้องบอกเหตุผล และจะไม่มีผลเสียหรือผลกระทบต่อผู้ตอบแบบสอบถาม ข้อมูลหรือ

คำตอบที่ได้จะเก็บรักษาเป็นความลับโดยปกปิดแหล่งข้อมูลอย่างเคร่งครัด การนำเสนอข้อมูลเป็นภาพรวมไม่ใช่เฉพาะ และจะไม่ก่อให้เกิดความเสียหายใดๆทั้งสิ้นทั้งต่อบุคคลและองค์การ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากกลุ่มตัวอย่างมาวิเคราะห์ตามวิธีทางสถิติ โดยใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน สถานที่ปฏิบัติงาน ตำแหน่ง ระดับของโรงพยาบาล ด้วยการแจกแจงความถี่และร้อยละ
2. การวิเคราะห์ข้อมูลกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีมของผู้บริหารการพยาบาล โดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและเปรียบเทียบระดับกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้
3. วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคของกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีมของผู้บริหารการพยาบาล โดยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเปรียบเทียบระดับกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้